

บทบาทพระภิกษุธรรมสุธีกับการพัฒนาจริยธรรมประชาชน
Role of Phra Bhatradhammasuthee (Suphat Soowattano)
and Population Moral Development

บุญวัฒน์ บุญทะวงค์¹

Boonyawat Boontawong¹

Corresponding author's E-mail: boonyawat2558@gmail.com¹

(Received: June 26, 2020; Revised: December 1, 2020; Accepted: December 18, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) เพื่อประเมินผลการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 รูป/คน โดยเลือกจากภิกษุสามเณร วัดศรีสุทธาวาส นักวิชาการทางศาสนา อุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ สัมภาษณ์แบบเชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของพระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฒโน) พบว่า บทบาทประจำที่อยู่ภายในวัดที่อยู่ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป และเปิดศูนย์การพัฒนจริยธรรม ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการส่งเสริมแก่เยาวชน ด้านการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ศูนย์อบรมสมาธิภาวนาวันอาทิตย์ เปิดอบรมสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชนเดือนละครั้ง และศูนย์พระธรรมกถึกประจำจังหวัดเลย วัดศรีสุทธาวาส ซึ่งเป็นศูนย์รวมน้ำใจของชาวพุทธทั่วไปในจังหวัดเลยและจังหวัดใกล้เคียง

บทบาทอีกประการหนึ่งของพระภิกษุธรรมสุธี พบว่าท่านได้ออกไปเผยแผ่พระพุทธศานานอกสถานที่เพื่อพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนทั่วไป ส่งผลให้ผู้ที่มีโอกาสได้รับฟังธรรมจากท่านเข้าใจหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบ อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายต่อตนเองและบุคคลอื่น พร้อมทั้งดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท การพัฒนาจริยธรรม

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the role of Phra Bhatradhammasuthee (Suphat Suvaddhano), Srisuddhavasa Temple, Kut Pong sub-district, Muang Loei district, Loei province, on Morality Development for People, and 2) to evaluate morality application of lay persons around Srisuddhavasa Temple

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

in their living life. The qualitative research methodology was employed and the data were collected with in-depth interviews from sixteen key informants, purposively selected from monks and novices in Srisuddhavasa Temple, lay persons around the temple and the Buddhist academicians. The research instrument used for data collection was the in-depth interview; the data analysis was engaged in the methods of induction and description.

The findings of the research were as follows: The general roles and duties of Phra Bhaddaradhammasuthee (Suphat Suvatthano) were found as follows: In the temple, he was an existing abbot. Besides, there were three educational institutions within the temple's vicinity, he was also the director of Luang Poo Srichan Vannabho Charity School, the director of Srichan Vidhaya School, an ecclesiastical secondary school in Loei province, and a former vice rector of Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, an ecclesiastical university in Loei province. To provide monks, novices and commoners with both worldly and religious studies, there were several centers of morality development within Srisuddhavasa Temple like Buddhism Study Center on Sunday, which was established to provide youth with Buddhism study, Meditation Center on Sunday, which was established to train the Buddhists on meditation and mind development monthly, and Loei Preacher Monk Center. Srisuddhavasa Temple was generally regarded as a center for the Buddhists in Loei and neighboring provinces.

Another role of Phra Bhaddaradhammasuthee (Suphat Suvatthano) was to propagate Buddhism outside the temple or to receive an invitation for any religious rite so as to develop commoners with the Buddhist principles and to have them understand the Buddha's right teachings. That was, they were taught to be persons with honesty, no taking advantage of other persons, and no abuse of benefits, which caused damages and harms to one's own self and others. His teaching was aimed at a right living for listeners.

Keywords: role, moral development

ความเป็นมาของปัญหา

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 235 สมัยเดียวกันกับประเทศศรีลังกา ในการส่งพระสงฆ์ทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศต่างๆ 9 สาย โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์อินเดีย ในขณะที่นั้นประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิสันนิษฐานว่า มีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมของไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์

และรูปธรรมจักรวางหมอบเป็นหลักฐานสำคัญ สอดคล้องกับหลักการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550) กล่าวว่า ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย จะเนื่องมาด้วยกันกับความ เป็นมาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนับตั้งแต่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่า ประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา ในด้านวัฒนธรรม

วิถีของคนไทยได้ผูกพัน ประสานกลมกลืนหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดมาอย่างยาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อและข้อปฏิบัติสายอื่นๆ ที่มีมาในหมูชนชาวไทย ถึงขั้นทำให้เกิดมีระบบความเชื่อ และความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทย โดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเองบางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาแบบไทย และสมภาร พรหมทา (2546) ให้ทรรศนะไว้ว่า ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่ค้ำจุนสังคมมนุษย์ ความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์ คือ คนมีศาสนา ส่วนสัตว์ไม่รู้จักศาสนา เมื่อสัตว์เป็นทุกข์หรือหวาดกลัว มันไม่มีที่ไป ไม่มีที่พึ่งทางใจ แต่เมื่อมนุษย์ประสบสภาวะเดียวกันนี้ มนุษย์จะหันเข้าหาศาสนา ศาสนาจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่สำคัญของมนุษย์ทุกยุคสมัย

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าบทบาทของวัดและพระสงฆ์ มีความสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาคดีตัดสินคดีความต่างๆ การให้คำแนะนำสั่งสอน สร้างความเข้มแข็ง ทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรมรวมทั้งการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ภายในวัด หลักการดังกล่าวสอดคล้องกันกับพระมหาเถรวิชัย เจริญไธสง (2557) ที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นทุนทางสังคมและเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมไทยอย่างมาก เพราะในปัจจุบันความสัมพันธ์ของชาวพุทธ โดยเฉพาะในแง่หน่วยบริการทางสังคม วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสวัสดิการต่างๆ เพราะการหล่อหลอมทางศาสนาจึงทำให้พลเมืองมีอุปนิสัยเมตตาปราณี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักให้อภัย มีความพอเพียง มีความสามัคคี มีความกลมเกลียว ตั้งอยู่ในหลักศีลธรรมโดยเหตุ และผลไม่ม่งมาย

รู้จักพึ่งพาตนเอง รักสงบ รู้จักให้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2537) ซึ่งกล่าวไว้ว่า พระสงฆ์และวัดเป็นแหล่งรวมความรู้ภูมิปัญญาเก่า พระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาความรู้และภูมิปัญญาตามประเพณีได้อย่างดี ในภาคเหนือและภาคอีสาน พระสงฆ์และวัดสามารถจัดการสอน การอ่านเอกสารโบราณ ซึ่งเขียนด้วยตัวเมืองหรือตัวธรรมได้เป็นอย่างดี พระสงฆ์และวัดสามารถมีบทบาทและตอบสนองความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

บทบาทของพระสงฆ์นับเป็นสถาบันที่สำคัญหนึ่งในสังคมไทย มีหน้าที่ในการอบรมบ่มเพาะสิ่งที่ตั้งงามให้สมาชิกในสังคม ดังนั้น ต้องมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างเป็นระบบ จึงจะทำให้สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง การบริหารคณะสงฆ์เป็นบริหารของคณะสงฆ์ทุกรูป โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นแนวทางให้คณะสงฆ์ได้บริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย ตั้งงาม มีประสิทธิภาพเพิ่มพูนศรัทธาของสาธุชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระมหากิตติ สุจิตโต, สร้อยมาลา (2556) ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ได้มีบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพราะพระสงฆ์นั้น ได้ทราบดีว่าตนบวชมาเพื่ออะไร จึงได้ฝึกหัดปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในศีล และพยายามบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์นั้นมีความพยายามจัดสถานที่ของวัดให้เป็นที่ร่มรื่น และมีประโยชน์ในการให้การสงเคราะห์ประชาชนในทุกๆด้าน บางโอกาสก็นำธรรมไปสู่ชุมชนได้ปฏิบัติ เช่น สอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติกิจพระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศหรือการประกอบพิธีกรรมทั้งฝ่ายบ้านและฝ่ายรัฐ ก็จะมีพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาท

เป็นที่ที่ยึดเหนี่ยวตลอดมา นับได้ว่าพระสงฆ์นั้นมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่า เมืองแห่งพระอริยสงฆ์ โดยมีคำขวัญจังหวัดว่า เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู ถิ่นที่อยู่อริยสงฆ์ มั่นคงความสะอาด คำว่า ถิ่นที่อยู่อริยสงฆ์ หมายถึง เป็นสถานที่เหมาะต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม จึงเป็นเหตุให้มีพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในด้านการปฏิบัติหลายรูป เช่น หลวงปู่หลุย จันทสาโร หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโก เป็นต้น พระภิกษุธรรมสุธี (สุวัฒน์ สุวฑฺฒโน) เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่เป็นชาวจังหวัดเลย โดยกำเนิด โดยเป็นศิษย์ของพระธรรมวราลังการ (ศรีจันทร์ วัณณาโก) ได้อุปสมบทและอยู่จำพรรษา ณ วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จนถึงปัจจุบัน พระภิกษุธรรมสุธีเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ได้นำพาสถาฐนประเพณีวัตร ปฏิบัติธรรม เป็นผู้นำในการพัฒนาวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง ให้มีความเป็นอาราม คือ มีความร่มรื่น สะอาดสะอาด เป็นที่เจริญตาเจริญใจ แก่ผู้ได้เข้าไปยังอารามแห่งนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้นพระภิกษุธรรมสุธี ได้นำหลักคำสอนของพระพุทธองค์ไปเผยแผ่ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการเขียนการบรรยาย และการแสดงพระธรรมเทศนา ถือได้ว่าท่านเป็นพระธรรมกถึก รูปหนึ่งของจังหวัดเลย ที่ได้เจริญรอยตามพระบรมศาสดา ที่มีบัญชาให้พระสงฆ์สาวกของพระองค์ ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนเป็นที่ประจักษ์ชัดโดยทั่วไปว่า ท่านเป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งของจังหวัดเลย ที่มีผลงานที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเผยแผ่ธรรมและพัฒนาจริยธรรมประชาชน จนได้รับแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ ให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดเลย (ธ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. เพื่อประเมินผลการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรมของประชาชน: กรณีศึกษาพระภิกษุธรรมสุธี (สุวัฒน์ สุวฑฺฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ

- 1.1 พระภิกษุธรรมสุธี เจ้าคณะจังหวัดเลย วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
- 1.2 พระภิกษุ-สามเณร วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 5 รูป โดยการเลือกแบบเจาะจง
- 1.3 พุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง
- 1.4 นักวิชาการด้านปรัชญา-ศาสนา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระภิกษุธรรมสุธีพบว่า พระภิกษุธรรมสุธี เป็นพระครูสังฆญาณวัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอกในราชทินนามพระครูกิตติสารสุนนท์ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชกณะ ชั้นสามัญที่ พระภิกษุธรรมสุธี ท่านยังมีบทบาทหน้าที่พิเศษอีกหลายอย่าง ในฐานะเจ้าอาวาสที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารงานในด้านต่างๆ บทบาทประจำที่อยู่ภายในวัด เป็นบทบาทในการเป็นสถานที่ศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

การพัฒนาจริยธรรมประชาชน พบว่า พระภิกษุธรรมสุธี นอกจากท่านรับกิจนิมนต์ไปแสดงพระเทศนาหรือการรับกิจนิมนต์ไปอบรมประชาชนภายนอกวัดแล้ว ในส่วนการพัฒนาจริยธรรมที่อยู่ภายในวัดนั้น พระภิกษุธรรมสุธีท่านยังเปิดศูนย์การพัฒนาจริยธรรม เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการสงเคราะห์แก่เยาวชน ในเรื่องการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ศูนย์อบรมสมาธิภาวนาวันอาทิตย์ เปิดอบรมสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชนเดือนละครั้ง ศูนย์พระธรรมกถึกประจำจังหวัดเลย วัดศรีสุทราวาส ซึ่งเป็นศูนย์รวมน้ำใจของชาวพุทธทั่วไปในจังหวัดเลย และจังหวัดใกล้เคียง

การประยุกต์พุทธจริยธรรมให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนโดยท่านจะยกหลักพุทธธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันเสมอ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เช่น การที่ท่านสอนว่า คนที่รู้จักเหตุ และรู้จักผลนั้น จะเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรมนำ

ความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตน พัฒนาคครอบครัว พัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคนในสังคม และคนกับธรรมชาติ เพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และเกิดความยั่งยืน สืบตลอดไป กล่าวคือ ท่านสอนคนให้เป็นคนมีเหตุมีผล อีกประการก็คือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาท 4 หลักสัปปุริสธรรม 7 และอริยมรรคมีองค์ 8 โดยท่านจะมุ่งเน้นหลักการที่สำคัญ คือ ให้ยึดมั่นทางสายกลาง มีความตั้งใจปฏิบัติทุกสิ่งพอประมาณ ตามอัตภาพของตน คิดด้วยเหตุผลรอบคอบ ซึ่งสัมพันธ์กับจิตตะส่วนวิมังสาจะคำนึงถึงภูมิคุ้มกัน เพราะมีการไตร่ตรองใคร่ครวญ อีกทั้งหาความรู้เพิ่มเติม และยึดมั่นในคุณธรรม มุ่งมั่นปฏิบัติ ในทางสายกลาง โดยมีความพอเพียง มีความรอบรู้ มีความตั้งใจ หรือการปฏิบัติให้เหมาะสมตามอัตภาพ การไม่ทำสิ่งใดจนเกินตัว และเกินกำลัง ซึ่งจะทำให้ตนเองเดือดร้อน

บทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชนของพระภิกษุธรรมสุธี จึงมีเป้าประสงค์สำคัญก็คือ ให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบ ซึ่งเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายต่อทั้งตนเองและอาชีพ มีความเสียสละเป็นการละความเห็นแก่ตัว มีความประหยัด คือ การรู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเองและครอบครัว ความประหยัดเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตัวเอง ให้รู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ให้มีระเบียบวินัยหรือมีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ และไม่กระทำการใดๆ อันจะเกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต ไม่ขัดต่อระเบียบของสังคม และศีลธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ ในการพัฒนาจริยธรรมประชาชน: กรณีศึกษา พระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยอภิปรายผล จากการวิจัยได้ดังนี้

บทบาทของพระภิกษุธรรมสุธี พบว่า บทบาทหน้าที่ที่ท่านเป็นอยู่ในปัจจุบันคือ เจ้าคณะจังหวัดเลย ฝ่ายธรรมยุติ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญและมีภาระรับผิดชอบสูง เพราะท่านต้องรับผิดชอบภิกษุสามเณรภายในวัด และทั้งจังหวัด แม้จะมีลูกศิษย์คอยสนองงานของท่าน อยู่แล้วก็ตาม วัดศรีสุทธาวาสนั้นกล่าวได้ว่าเป็น ศูนย์กลางของสังคม เป็นที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระภิกษุธรรมสุธีจะเป็นตัวแทนของวัด เป็น ศูนย์กลางรวมแห่งความเคารพนับถือความร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม และบทบาทของท่านนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชน ทั้งทางวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิต การเป็นผู้นำ ของชุมชน ท่านยังทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชน อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

บทบาทด้านการพัฒนาจริยธรรมประชาชน พบว่า พระภิกษุธรรมสุธีได้พัฒนาจริยธรรมประชาชนทุกเพศทุกวัยและทุกระดับ โดยการแสดงพระธรรมเทศนาในวันพระ อบรมโดยใช้คำคม และสุภาสิต ประกอบตามโอกาสอันควร ส่วนทางด้านสังคม คือ ช่วยกระตุ้นจิตใจ ให้กับประชาชน เพื่อให้กระทำความดี โดยปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ร่วมประชุม และให้ ข้อเสนอแนะการทำงาน แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีและความสงบสุข การพัฒนาจริยธรรม ให้กับประชาชนจึงมีประโยชน์และมีความสัมพันธ์กับ

หลายด้านซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2547) โดยกล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรม ตามแนวไตรสิกขา เมื่อมองในแง่ของชีวิตมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านติดต่อด้านสัมพันธ์กับโลกภายนอก คือ ศิล ด้านจิตใจ ที่แสดงออกทางเจตจำนง หรือสมาธิ ด้านความรู้ความ เข้าใจหรือปัญญา ชีวิตทั้ง 3 ด้านนี้ทำงานตลอดเวลา ฉะนั้น มนุษย์ต้องพัฒนา 3 ด้าน เพื่อดำรง และดำเนิน ชีวิตให้ไปได้ดี ข้อแรกคือ การพัฒนาด้านที่สัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ศิล เริ่มด้วยอินทรียสังวร คือการรู้จัก ใช้อินทรีย ปัจจัยปฏิเสวนา คือการรู้จักเสพบริโภค สัมมาอาชีวะคือการเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง และปาฏิโมกข์คือ การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการ กฎ กติกา ข้อสองคือ การพัฒนาด้านจิตใจ ได้แก่ สมาธิ เริ่มด้วยเจตจำนง ลงไปถึงคุณสมบัติในจิตใจ เช่น คุณธรรมต่างๆ สมรรถภาพของจิตใจ เช่น ความเข้มแข็งหนักแน่น เป็นต้น และความสุข ความร่าเริง ความผ่องใสของจิตใจ เหล่านี้ จะต้องพัฒนาไปด้วยกันเป็นระบบหรือที่เรียกว่า บูรณาการ กล่าวคือการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจเจตจำนงและด้านปัญญา ความรู้เข้าใจ ดำเนินประสานไปด้วยกันส่งผลต่อกัน โดย เจตจำนงของจิตใจ แสดงตัวออกมาสู่พฤติกรรมและการ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ข้อสามคือด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ปัญญา หรือที่รู้และที่เข้าใจ ก็มาพัฒนาพฤติกรรม ทำให้มีผลดียิ่งขึ้นและทำให้จิตใจมีขอบเขต ขยายออกไป แล้วมีสภาพที่ดีขึ้น เช่น เมื่อรู้เข้าใจเหตุผล รู้ว่าคนอื่นเขาก็ รักชีวิตของเขาเหมือนกัน เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรไปทำร้าย เขา แต่ควรจะมีเมตตากรุณา การพัฒนาเมตตากรุณา จึงต้องอาศัยปัญญาความรู้ ความเข้าใจ เมื่อทั้งสามส่วน ประสานกัน ไปมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ก็จะเป็น ด้านที่สนองและบ่มเลี้ยงด้านจิตใจ และด้านปัญญา

การประยุกต์พุทธจริยธรรมให้สอดคล้องกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลักพุทธธรรม

ที่พระภิกษุธรรมสุธีแสดงในโอกาสต่างๆ โดยท่านจะเน้นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติตามแนวมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ท่านกล่าวอยู่เสมอว่า เป็นการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย เป็นคนประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย แต่ยึดถือทางสายกลาง กล่าวคือ ความรู้จักพอ ความพอดี ความพอประมาณ และความพอใจ มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน โดยประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสุรพล ไกรสรารุณ (2550) โดยกล่าวว่า การจะกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงเรื่องความพอประมาณก่อนเป็นประการแรก กล่าวคือ ให้คำนึงถึงศักยภาพหรือสิ่งต่างๆ ที่บุคคล องค์กร หรือประเทศชาติมีอยู่จริงเสียก่อน ซึ่งส่วนนี้จะเป็นต้นทุนสำคัญในการดำเนินการต่างๆ ต่อไป เช่น ต้นทุนทางการเงิน เรื่องความรู้ความสามารถ ด้านประสบการณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ต้นทุนในลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หรือแม้แต่ต้นทุนที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อชนบประเพณี โดยองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกได้ 3 ประการ คือ ข้อหนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว หรือเกินเลย ต้นทุนที่มีอยู่ ไม่ทำด้วยความโลภหรือเล็งผลเลิศจนเกินไป ไม่ก่อกวนผู้อื่นโดยไม่จำเป็น แต่จะต้องพิจารณาจากต้นทุนที่มีอยู่แล้วดำเนินการไปให้เหมาะสม และสอดคล้องกับต้นทุนที่มีอยู่จริง ซึ่งจะช่วยให้สิ่งที่ทำสามารถดำรงอยู่ในลักษณะที่พึ่งตนเองได้ อย่างที่เรียกว่าไม่ต้องยืมจมูกคนอื่นหายใจ ข้อสอง คือ ความมีเหตุผล หมายถึง ไม่ทำด้วยอารมณ์ หรือความรู้สึก ไม่ทำตามกันด้วยความเห่อหรือตามแฟชั่น แต่ต้องแสวงหาความรู้และทำด้วยความรู้เท่าทัน และรู้จักจริงในสิ่งที่ทำ มีจุดมุ่งหมายในการกระทำที่ชัดเจนตลอดจนรู้จักเลือกเฟ้นระบบ

กระบวนการวิธี เครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เหมาะสมกับความพอประมาณที่เป็นอยู่ ข้อสาม คือ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง ความมั่นคงและยั่งยืนในกิจกรรม หรือในสิ่งที่ทำ ความพอประมาณและความมีเหตุผล เป็นปัจจัยหลักหรือฐานรากอันแข็งแกร่ง ที่จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสิ่งต่างๆ รวมถึงสังคมมีความเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องติดตามความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและอาจจำเป็นต้องปรับปรุงระบบ กระบวนการวิธี พัฒนาบุคลากรอยู่เป็นระยะๆ เพื่อให้กิจกรรมหรือสิ่งที่กระทำ สามารถดำรงอยู่ได้และก้าวทันความเปลี่ยนแปลง ไม่ถูกผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรมประชาชน: กรณีศึกษาพระภิกษุธรรมสุธี (สุพัฒน์ สุวฑฺฒโน) วัดศรีสุทธาวาส ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สัปปริสีธรรม 7 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความมีเหตุผล: สังเคราะห์เข้ากับรู้จักเหตุและความรู้จักผล หมายถึง วิธีในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตัวเอง ครอบครอง องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคนในสังคมและคนกับธรรมชาติ เพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และเกิดความยั่งยืนตลอดไป การพัฒนาจริยธรรมกับประชาชนโดยการประยุกต์สัปปริสีธรรม 7 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด ละ เลิก สิ่งยั่วยุเลวให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่ว อันเป็นเครื่องทำลายตน และคนอื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดี ที่มีอยู่ให้คงงามสมบูรณ์

ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการของอานันตรี ประสมสุข (2561) โดยกล่าวว่าอุปสรรคของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงคือการพยายามทำความเข้าใจเรื่อง สันโดษในสังคมไทย เป็นเรื่องของสภาพจิตที่ยอมรับ ความเป็นจริงอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่การอยู่เฉยๆ เกียจคร้าน ไม่ทำงานงอมืองอเท้า อย่างที่เข้าใจกันโดยมาก เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต้องตระหนักเสมอว่า สันโดษให้มีความเพียรพยายามกำกับในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เสมอ หลักสันโดษจึงสามารถส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นอย่างดี พระพุทธองค์ตรัสย้ำการมีความสันโดษ ในวัตถุดิบที่เกินความจำเป็น ให้มีความเพียรพยายามใน กิจกรรม ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทาง สังคม มุ่งให้มีความสุขตามอัตภาพ หากเกิดปัญหา เช่น ความขัดแย้ง หรือความแตกต่างทางเศรษฐกิจสังคม ทางแก้ คือการฝึกตนให้มีความสันโดษ หมายถึง มีเท่าที่จำเป็น

1.2 ความพอประมาณ: สังเคราะห์เข้ากับรู้จัก ตน และความรู้จักประมาณ หมายถึง เป้าหมายของการ พัฒนาคน เพื่อต้องการให้เป็นที่พึ่งแห่งตนได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้เกิดมีศักยภาพ มีทางเลือกสุขภาพ ความรู้ ทัศนะ อาชีพ เสรีภาพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่าง สันติสุข ไม่มีการเบียดเบียน ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน แต่มี การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตา มีจิตสาธารณะ อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างยั่งยืน ไม่ ทำลาย มีการส่งเสริมและมองเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ สิ่งเหล่านั้นไว้ได้ยาวนาน การพัฒนาจริยธรรมประชาชน โดยการประยุกต์สัปปุริสธรรม 7 ที่สัมพันธ์กับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการ นำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือประชาชนสามารถ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีพออยู่ พอกิน ตามอัตภาพของ ตน ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง ให้ครอบครัว และภายในชุมชน สอดคล้องกับอานันตรี

ประสมสุข (2561) โดยกล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับ ทฤษฎีธัมมิกัตถะ หลักธรรมที่นำไปใช้แล้วได้ประโยชน์ หรือเรียกว่าหัวใจเศรษฐกิจหรือ อ อ กะ สะ ข้อแรก คือ อุฏฐานสัมปทา (อ) ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ปฏิบัติหน้าที่ การงาน การประกอบอาชีพที่สุจริต ใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี ข้อสองคือ อารักขสัมปทา (อา) ถึงพร้อมด้วยการรักษา ค้ำครอง รักษาโภคทรัพย์ไม่ให้ เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ข้อสามคือ กัลยาณมิตตตา (กะ) คบคนดีเป็นมิตร เลือกเสวนา กำหนดบุคคล ถิ่นที่อยู่ อาศัย มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ข้อสุดท้าย คือ สมชิวิตา (สะ) มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม โดยกำหนดรายได้ และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคือง ให้รายได้ เหนือรายจ่าย เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ความพอประมาณ เลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ฟุ่มเฟือย เหลือเก็บไว้ ตรงกับสมชิวิตา มีเหตุผลใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรงกับ อุฏฐานสัมปทา ภูมิคุ้มกันปกป้องคุ้มครองรักษาทรัพย์ ตรงกับอารักขสัมปทา เงื่อนไขความรู้คบคนดีเป็นมิตร หาความรู้ทันต่อเหตุการณ์ตรงกับอารักขสัมปทา ด้าน คุณธรรม อดทน ละเว้นอบายมุข ใช้สติปัญญา เศรษฐกิจ พอเพียงสัมพันธ์กับทฤษฎีธัมมิกัตถะ เริ่มจากพัฒนาคน เพื่อให้บุคคลอยู่ได้อย่างดี มีอาชีพสุจริตพัฒนาเศรษฐกิจ ได้

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี: สังเคราะห์เข้ากับ รู้จักกาล ความรู้จักชุมชน และความรู้จักบุคคล หมายถึง การที่รู้จักพิจารณาถึงความพอดี ความพอเหมาะ ความ พอควร ความสมเหตุสมผล และพร้อมรับความ เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐาน ของความสมดุลในแต่ละสัดส่วน แต่ละระดับและ ยังครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้าน เทคโนโลยี ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านจิตใจและวัฒนธรรม การพัฒนาจริยธรรม ประชาชนโดยการประยุกต์สัปปุริสธรรม 7 ให้สัมพันธ์กับ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนมีภูมิปัญญา มีความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน รู้จักการแบ่งปัน และการทำกิจใดๆ ก็เลือกเวลาให้เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการของพระมหากษัตริย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548) โดยกล่าวว่า รู้เวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงานหรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา และให้เหมาะสมเวลา

2. อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความมีเหตุผล: สังเคราะห์เข้ากับปัญญา หมายถึง ความเป็นคนที่มีเหตุผล จำเป็นจะต้องอาศัยปัญญา โดยปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ไม่ทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้งอกงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิตหรือไม่หยุดนิ่งที่หาหนทางในชีวิต เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนรู้จักวิธีคิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย ไม่คิดแบบแผ่งด้วยดีตนหาและปราศจากความเอนเอียง ไม่คล้อยตาม หรือเข้าข้างใดข้างหนึ่ง มีความคิดที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว มีความคิดเสียสละ และความคิดที่เป็นคุณหรือเป็นกุศลทุกอย่าง สอดคล้องกับหลักการของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2562) ที่กล่าวว่า การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องส่วนปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ มี 2 อย่างข้อที่หนึ่ง คือ ปรีดีโมหะ คือ เสียงจากผู้อื่น คำบอกเล่าข่าวสาร คำชี้แจงอธิบาย การแนะนำชักจูง การสั่งสอน

การถ่ายทอด การได้เรียนรู้จากผู้อื่น ส่วนข้อที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย การพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า การใช้ความคิดสืบสาวตลอดสาย การคิดอย่างมีระเบียบ การรู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย การคิดแยกแยะออก ดูตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยดีตนหาอุปาทานของตนเข้าจับสำหรับคนสามัญซึ่งมีปัญญาไม่แก่กล้า ย่อมอาศัยคำแนะนำชักจูงจากผู้อื่น และคล้อยไปตามคำแนะนำชักจูงที่ฉลาดได้ง่าย แต่ก็จะต้องฝึกหัดให้สามารถใช้ความคิดอย่างถูกวิธีด้วยตนเองได้ด้วย จึงจะก้าวหน้าไปถึงที่สุดได้ ส่วนคนที่มีความรู้แก่กล้า ย่อมรู้จักใช้โยนิโสมนสิการได้ดีกว่า แต่กระนั้น ก็อาจต้องอาศัยคำแนะนำที่ถูกต้องเป็นเครื่องนำทาง และเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปไวด่วนเร็วยิ่งขึ้น

2.2 ความพอประมาณ: สังเคราะห์เข้ากับศีล หมายถึง การมีจิตสำนึกที่ดี มีระเบียบวินัย มีความเอื้ออาทร มีความประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน การรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน หรือการรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือ ประชาชนพูดแต่คำสัตย์จริง ไม่กล่าวเท็จ ใช้ถ้อยคำที่ไพเราะเสนาะหู ใช้ภาษาและสำนวนที่สุภาพในการสนทนา ไม่เล้าชาวสื่อไร้ประโยชน์หรือพูดพอดี ในเหตุการณ์นั้นๆ ไม่มีกิริยาท่าทางที่ไม่เหมาะสม ไม่เกิดความบาดหมางหรือกลายเป็นความอาฆาต พยาบาท และประกอบกิจการที่ถูกต้องไม่เป็นโทษ

เป็นภัยกับคนอื่น สอดคล้องกับหลักการของบุษบาภรณ์สิงห์ศรวัฒน์ (2555) โดยกล่าวว่า สัมมาทิฏฐิจะเป็นการควบคุมสังคมและกำหนดศีลธรรมของสังคม โดยเป็นแรงเสริมในการจัดระเบียบของสังคม จากการที่ผู้คนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอีกทั้งยังช่วยสร้างค่านิยมบรรทัดฐานของสังคมและช่วยส่งเสริมให้สถาบันสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การยึดมั่นในหลักคำสอนร่วมกับพิธีกรรม และมีจุดยืนร่วมกันสร้างสันติสุขอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เป็นการทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี: สังเคราะห์เข้ากับสมาธิ หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม เมื่อได้รับผลกระทบ และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง ตลอดจนต้องมีคุณธรรมและมีจริยธรรม เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตอย่างพอดีหรือการจัดสรรชีวิต เพื่อให้เกิดความสมดุล การพัฒนาจริยธรรมประชาชนโดยการประยุกต์อริยมรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ คือประชาชนมีพลังในการขับเคลื่อน รวมทั้งผลักดันและฝ่าฟันอุปสรรคจนกว่าจะบรรลุจุดหมายคือ การมีความเพียร มีการระมัดระวังอยู่เสมอและไม่ยอมพลาดโอกาสในความเจริญก้าวหน้าและมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความพร้อมและความเหมาะสมที่จะทำภารกิจต่างๆ ได้ด้วยดี และอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการของสุภีร์ ทุมทอง (2560) ที่กล่าวว่า ความคิดที่ถูกต้องมี 3 ลักษณะด้วยกัน อย่างที่ 1 คือ ดำริในการออกจากกาม เช่น ถ้าคิดเอา คิดหาความสุขจากกาม คิดถึงเงินทอง ชื่อเสียง ลูก หลาน คิดว่าจะเอาเงินมาซื้อหาความสุข สนุกสนานเพลิดเพลินอย่างนี้คิดผิด จะนำความทุกข์มาให้

คิดออก คิดสละ คิดทิ้ง ไม่คิดจะเอา อย่างนี้ถูกต้องอย่างที่ 2 คือ ความดำริในการไม่พยายาหรือไร้พยายาหา แต่ความหวังดี ปรารถนาดีให้มีความสุข ไม่มีเวรภัย นำความเจริญและสิ่งดีงามทั้งหลายมอบให้คนอื่น ได้แก่ ความเมตตา ความเป็นเพื่อนเป็นมิตร สัตว์ในโลกล้วนลำบากอยู่แล้วโดยธรรมชาติ ไม่คิดจะให้ใครเสียหายหรือประสบความยากลำบาก อย่างที่ 3 ความดำริในการไม่เบียดเบียน ไม่มีความเบียดเบียนเจือปนอยู่ในความคิด ไม่คิดเอาวัดเอาเปรียบ ไม่เอาชนะกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปรับปรุงรบบทบาทในการเผยแพร่หลักพุทธธรรม โดยวางกรอบหลักธรรมให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพุทธจริยธรรมและเพื่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับหลักการของวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. จัดทำแผนการพัฒนาพุทธจริยธรรมในระยะยาว โดยระดมความคิดเห็นจากคณะสงฆ์ผู้มีภูมิความรู้และนักวิชาการด้านศาสนา เพื่อการเผยแพร่พุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. ยกกรณีศึกษาจากหลักธรรมเพื่อเทียบเคียงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อจะให้เกิดความประโยชน์จากการฟังธรรม และเพื่อเป็นการเรียนรู้จากหลักธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาพุทธจริยธรรมเชิงประเพณี และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

2. การพัฒนาพุทธจริยธรรมเชิงอนุรักษ เพื่อการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). *มองอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- บุษบาภรณ์ สิงห์ศวรรค์. (2555). *การวิเคราะห์หลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *สู่การศึกษาแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *วิสัยธรรมเพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาภิตติ สุจิตโต (สร้อยมาลา). (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- พระมหาเกริกชัย เจริญไธสง. (2557). *แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- สมภาร พรหมทา. (2546). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- สุกัร ทุมทอง. (2560). *อริยมรรคมีองค์ 8*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สุรพล ไกรสรารุฒิ. (2550). *ความพอเพียงคือทางรอดของมนุษย์และสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานนตรี ประสมสุข. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลชวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ร้อยเอ็ด.